

[Filosofie ve vztahu k vědám: univerzum jako její „předmět“, reflexe jako její „metoda“]

Filosofie je a zároveň není určena svým „předmětem“ (rozuměj: předmětem svého zkoumání). Jejím „předmětem“ je vše, veškerenstvo, celek světa, univerzum. Tím je dána její odlišnost od kterékoliv vědy – jestliže ovšem budeme „univerzum“ chápat v tom širokém a plném smyslu, v němž je všemu dáno určité místo a kde nic není vytlačeno na okraj nebo za okraj zájmu jenom proto, že se to vymyká určitému typu přístupu či pohledu atd. (Např. astrofyzika či lépe kosmologická fyzika se sice v jednom smyslu zabývá univerzem, ale v jiném smyslu z tohoto „svého“ univerza dělá jen jistý výsek, zatímco mnoho jiného, co ke skutečnému univerzu nepochybně náleží, nevěnuje vůbec pozornost – třeba člověku, dějinám lidstva atd.) Ale filosofie není tímto svým „předmětem“ určena především proto, že to vlastně není předmět (v ontologickém smyslu), protože vedle předmětné stránky má i svou stránku nepředmětnou; za druhé a hlavně proto, že se filosofie nevztahuje jen ke skutečnosti, která vedle své předmětné stránky má i stránku nepředmětnou, nýbrž také ke „skutečnosti“, která je ryzí nepředmětností, tj. která žádnou předmětnou „stránku“ nemá. A filosofie je bytostně „určena“ tímto „ne-předmětem“, jímž je ryzí nepředmětnost.

Filosofie ovšem nemůže onu ryzí nepředmětnost, tj. tento „ne-předmět“ učinit svým předmětem tak, že se k němu vztáhne svými předmětnými intencemi, nýbrž právě jen nepředmětně. To znamená, že se předmětnými intencemi, kterými je vždy vybavena, musí nutně vztahovat k něčemu jinému, co má také svou předmětnou stránku. Okolnost, že lidské myšlení disponuje obojím druhem intencí, však ještě nestačí na konstituci filosofie. *Mythos* se vyznačoval tím, že převážnou péči a pozornost soustředil na intence, resp. konotace nepředmětné a naproti tomu předmětné nechával na okraji svého zájmu. Řecký *logos*, tj. celé první období (eón) filosofického, a zejména vědeckého myšlení (vědeckého již ve starořeckém smyslu, ale zvláště ve smyslu novodobé vědy), se intenzivně soustředil právě naopak na předmětné intence (a konotace) a přestal věnovat pozornost intencím (a konotacím) nepředmětným. Filosofie fakticky vznikla na půdě či ve světě logu; pro filosofii však nikdy nejsou a nesmějí být její první, počáteční kroky fatální, neboť k bytostné povaze filosofie náleží tendence vracet se k vlastním počátkům (faktickým), odhalovat jejich předpoklady, a tedy vlastně skutečné „počátky“, tj. principy, a dotazovat se po jejich oprávnění a zdůvodnění (jinými slovy hledat ještě „počátečnější“ principy, tzv. „poslední principy“, *ultima principia*). Toto počínání filosofie spočívá na zvláštní myšlenkové aktivitě nazývané „reflexe“; reflexe je však zvláštní, od jiných odlišnou „metodou“.

Písek, 8. 12. 81

811208